

L. Llach-i bai, M. Aizpuruari ez!

Bada hilabete pasatxo M. Aizpuruak artikulu bat argitaratu zuela egunkari honetan, *euskara ez da inorena* (Paulo Agirrebaltzategiren artikuluak bultzata) izeneko. «Euskararen plangintza»ren inguruan argitarata eman ditudan artikulu-sailko bigarrenari (1.985-IX-20) erantzun zion horrela. Atzeratu egingo bazen ere, nere idazlanen sail osoa argitarata eman ari itaxaron nahi izan dut, oraingo erantzun hau emateko. Une batez zalantzan ere egon nintzen, honelako eztabaidatan abiatzerik merzei ote zuen ala ez, kontutan edukirik batez ere hizkera ezberdinez ari garela, nahiz eta hizkuntza berdinez ari: euskaraz.

Hasteko, nere artikuluan esaldi pare bat aipatzen ditu Martxelek, eta «horietan filosofia pilo bat dagoela» sumatzen du. «Ni modu arruntago batez saiatuko naiz esaldi horiek sortu dizkidatan burutapenak argitzean» erantzen du.

Egia esan, ez daukat filosofotzat neure burua; eta ez nago horien defentsa egiteko une honetan. *Baina nik neuk zera* «sumatu» dut Martxelearen artikuluen hasieran: filosofia trapa-tzat hartzen duela. «Kontuz!» esaten dio nolabait irakurleari; horren hitzen azpian filosofia piloa dago; ni, berriz, *hiz arri-terez* mintzatuko naitaiz. Filosofia *mamua* botatzen du. inoren eriztia eta gogoetak irakurlearentzat «ziriztat» jotzeko eta deskalifikatzeko.

Uste dudanez, ordea, gutako edonoren eriztien azpian dago filosofian bat; eta zalantzarik gabe, Martxelek ondoren ematen dituen azpian filosofia jakin eta sakona dago. Bai, jauna! Hor azpian dagoen filosofia nabarmendu nahian nator, hain zuzen, eta, ahal baldin badut, horixe

desmuntatzera, edonork uler-tzeko moduko «filosofiarekin».

Hasteko, oso etorri okerrekoa iruditzen zait L. Llach-engandik hartzen duen ateraldia: «Jantzi bedi bakoitza gustatzen zaion moduan», horren gain hizkuntza-zen «filosofia» osoa erakitzeko. Martxel, ez dago hizkuntza txamarrarekin berdintzerik; bakoitzarentzat bere hizkuntza egu-nero alda daitekeen jantzia baino zerbait gehiago da, ala ez? Erabat ados nago Llach-ekin; erabat ezados zure irakurketarekin. Ez jezadazu, beraz, zure argumenta-tzioa haren esaldiaren gain erai-ki. Alferrik izango da.

Paulok «golkoan» eduki deza-keen «ideia finalista» kanpo, hemen eztabaidan daukaguna hizkuntzaren beraren ikuskera eta adiera da funtsean. Hizkun-tza (bizia) hitzunez —eta idaz-leek— egiten dute noski —bada, ordea, hizkuntza hilik ere—; eta hitzunik galtzean, hizkuntza ere hila litazteke. Ados horreraino. Baina hitzegin, ez da norberaren golkorako hitzeginen, besterentzat baino —bakarriketa ere aski ezaguna bada ere; baina ez da zentzuketat jotzen—. Lagunarte-ko fenomenoa da orduan, beraz, hizkuntza. Eta hizkuntza berbera bere arteko komunikabi-detat hartzen dutenen artean hizkuntz elkarteak sortu ohi da.

Baina, bestalde, hizkuntza, kultur sitema denez, ez da ha-lako ikerlariren batek bere iker-gelan asmaturiko zerbait. Hiz-kuntz elkarteak berak egiten du funtsean hizkuntza: horregatik hitzunen elkartearena da hizkun-tza. Ezaguna da, bestalde, eus-kaldunok geuretzat behintzat *her-ria* deitzen diogula hizkuntz elkarteari: Euskal Herria = euskaradunon Herria. Nolabaiteko trukaketa dago, beraz, Herriaren eta hizkuntzaren artean; filoso-

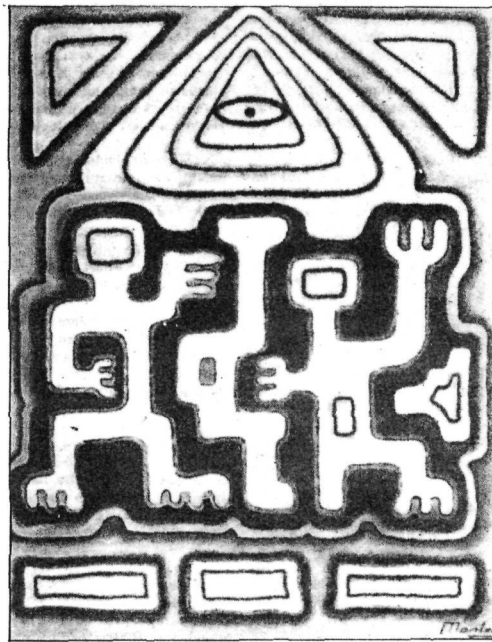
foak «harreman dialektiko» esango lukete agian.

Zure idazlanaren azkenaldean konturatu zara «Herri-eskubi-deak» —«Eskubide historikoak etab.» ez ditugu ukitu nahi oraingoan— salbo batera» utzi dituzula. Nere ustez, ordea ez dira ez ahaztekoak ez eta «paso egitekoak». Errealitate kolekti-boak daudenean, hizkuntzarena bezalakoak, lagunarteko eskubi-deak sortzen dira, eta, beraz, la-gunarteari buruzko obligazioak ere bai, eta horrekin batera la-gunarteko erantzukizuna ere bai. Hizkuntza jakin bat lagunarteko erantzukizuna baldin bada, lagun bakoitzarentzat da erant-zukizun hizkuntza hori: la-gunarte horretan osorik bizi nahi duenarentzat, alegia.

Nork bere hizkuntza aukera-tzeko eskubidea duela? Bai noski, horrela abstraktuan esanda; besterik da, ordea, gi-zarte edo lagunarte jakin batetan bizi nahi duenarentzat. Hala ere, nik neuk ez diot inori bere hiz-kuntza, bere gizartea —nahiz bere bakardatea eta asomtu-a—, bere Herria aukeratzeko eskubiderik ukatuko. Baina ho-ren ondorio gütziekin, mesede!

Hizkuntzari buruzko jarraera anarkoa eta pasota defendatzen dituzunonbait. Oso errespetaga-riarik iruditzen zaizkit anarkis-moa eta pasotismoa bihurtzeko ja-rrera gisa. Baina aitor dezagun guzti horretan *filosofia* jakin bat dagoela. Eta filosofia horrek hiz-kuntza norberaren kasako feno-meno individualizat hartzen badu, hizkuntzaren kontzeptua bera ukatzen duela uste dut.

Martxelearen artikulak badu beste parte garantzizkoak ere: hau da, administrazio publikoak eta zerbitzu publikoek, beren egiteko espezifikoa, herritar ba-koitzari buruz duten obligazioa-

ren baieztapena eta, beraz, horie buruzko herritarren eskubidea-rena. Areago, badakit eskubide horiek defendatzeko borroka be-ziztan egin duela Martxelek, bere banekien ere. Borroka hori egin beharreko dela uste dut.

Baina hizkuntzari buruz agertu duen ikuskera funtsezkoarekin batera, hemen ere filosofia sozial jakin bat agertzen du noski: hau da, estatu liberalerena. Horren arabera, herritar bakoitza dago administrazio publikoaren aurrean, bere eskubideekin, eta, uste dudanez, bere obligazioekin. Horreraino ez goaz gaizki; baina seguruenik zera ahazten da: her-ritarrok administrazio publikoa- ren aurrean ere gizartea eta her-ria osatzen dugula, eta norberaren eskubideen aldeko borroka gain, lagunarteko esku-bideen aldeko borroka ere la-gunartean egin behar dela adminis-trazio publikoaren aurrean.

Dena dela, guzti horren azpian euskararen berreskurapenerako filosofia edo ideologia arrisksutsu bat ezkataturik dagoela uste dut: Liberalismoa alegia. Nik badakit ustez behintzat Martxel Aizpu-ruak ez duela zerikusirik handirik AP (Alianza Popular)arekin; bes-teren artean, APkoak ere Mar-txelekin bat etorriko ez lirakee-lako L. Llach-en esaldiko libera-lismo horretan behintzat. Baina jakin behar da APK hain zuzen predikatu izan duela hiz-kuntz liberalismoa Euskal Herri-rako. Hizkuntz liberalismoak zera esan nahi du: ez dela hiz-kuntz politikarik behar; bakoitz-ak egin behar duela eta erabili nahi duen hizkuntza; beraz, ez dela administrazio publikoaren aldetik ere euskararen berresku-rapenerako plangintzarik behar.

Denok dakigu, ordea, horre-lako predikaren atzetik zer da-goen: euskara erabiltzeko eta be-rreskuratzeko ahalbideak gutxitzeko eta kentzeko politika estatalaren defentsa. Ez dezagun ahan-tz, erdara zabalteko eta

ezartzeko politika eta plangintza oso landuak dabiltzala gure ar-tean, benetan gutako bakoitzaren hizkuntz askatasuna baldintza-zen dizkigutenak. Ala ez?

Martxelek bere artikuluari emandako titulua izan zituzken nerea ere, euskaraz ez bait da ino-rena, ez bait da norbaitena, hiz-kuntz elkarteara baizik. Herri-riarena, nahi baldin bada. Baina nabari denez, ez dut hizkuntza- ren kontzeptu trantszendenterik, hitzuno erantzukizun eta obliga-zioak ezarriko lizkigukeen hiz-kuntzaren kontzeptua defendat-zen. Herria bezala, horren hizkuntza ere erakuntza histori-koa eta soziala dela uste dut funt-sean.

Azken batean badakit Martxel eta biok hamaika lekutan eta ekintzatan elkartuko garela, euskaraz egiten, euskararen alorreko lanean eta euskararen aldeko bor-rokan. Dena dela oso arrisku-tua iruditzi zait zenbait lagunen artean zabalzten ari den hizkun-tzarekiko euskararekiko pentsa-kereta eta jokabide horien azpiko filosofia zurikatzea, bereziki gaurko gure egoera honetan: hiz-kuntz individualismo liberal hutsa, askatasuna eta pasotis-moaren itururrekin. Euskararen ordezkapen-prozesu luze eta finko baten politika, plangintza eta diktadura ezarria daukagun-ean, euskaldunon aldetik hiz-kuntz liberalismoaren predikua egitea edota horren liruapean erortzea; hasteko, ez da neutra-ltasuna, eta, amaitzeko, euskar-aren heriotz epaia da.

Berriro diot, hizkuntzalaria ez naizen arren: Norberaren nahiz Herriaren hizkuntza ez dira, norberak nahi duenean aldatzeko txamarraren gisakoa. Askozaz barnekoagoa eta sakonagoa da hori gizabanakoaren eta gizatal-dearen bizitzan. Horregatik, jant-zi bedi bakoitza gustatzen zaion bezala; baina bizi gaitzen eus-kaldunok euskaraz.

Paulo AGIRREBALTZATEGI

Okerrak zuzentzen

Askok jakingo duzen be-zala, jadanik datorren urteko egutegiak kaleratu ditugu. Baina hauxe gertatu zaigu, ale-gia, patrikarako egutegi txikia oker atera dugula. Datorren urteko oporrak noiz hartu behar zituen begira hasi zen neska bat etorri zitzaigun arte ez ginen oker horretaz kontu-ratu. Badirudienez neska-ri egun gutxiagoko opporraldia atzeratzen zitzaion eta, noski, hori ezin onar zezakene.

Orduan, nota honen bidez egutegiak erosi dituzuen guz-tioi barkamena eskatu nahi di-zuegu eta, era berean, jakin erazi nahi dizuegu egutegi oker-ra beste berri baten truke alda dezakezuela zuen herrian edo ondoan hemen ipiniko ditugun zuzenbideetan.

ARABA. Errege Katolikoak 15. Gasteiz.
BIZKAIJA. Astarloa 2-3. Bilbo.
GIPUZKOA. Arrano Beltza, Ikatz kalea 10. Donostia
NAFARROA. Arturo Kan-pion, Komedias kalea 14. Iru-nea.

EUSKAL HERRIAN
EUSKARAZ

